

УДК: 373.3:616.831]:616.831

Голомаха В. М., магістр

Науковий керівник - Дубовик О.М. к. психол. н.,
доцент кафедри спеціальної психології та медицини
Національний педагогічний університету імені М.П. Драгоманова

**ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З
ДИТЯЧИМ ЦЕРЕБРАЛЬНИМ ПАРАЛІЧЕМ**

У статті обґрунтовано теоретичну складову сутності здоров'язбережувальної компетентності у дітей молодшого шкільного віку з дитячим церебральним паралічем (ДЦП). Розкрито актуальність та практичну значущість зазначеної проблеми. Подано базові поняття, які визначають сутність здоров'язбережувальної компетентності дітей з ДЦП. Розкрито здоров'язбережувальні технології, які зможуть формувати здоров'язбережувальні компетентності у дітей з ДЦП.

Ключові слова: здоров'язберігаюча компетентність, здоров'язберігаючі технології, діти з ДЦП.

В статье обосновано теоретическую составную сущности здоровьесохраняющей компетентности у детей с ДЦП. Раскрыто актуальность и практическую значимость обозначенной проблемы. Даны базовые понятия, которые определяют сущность здоровьесохраняющей компетентности детей с ДЦП. Раскрыто здоровьесохраняющие технологии, которые смогут формировать здоровьесохраняющую компетентность детей с ДЦП.

Ключевые слова: здоровьесохраняющая компетентность, здоровьесохраняющие технологи, дети с ДЦП.

This article describes the theoretical component of the essence of health-preserving competence in children of primary school age, who suffering from cerebral palsy (CP). The relevance and practical significance of this problem are revealed. The basic concepts that define the essence of health-preserving competence of children with cerebral palsy are presented. Health-preserving technologies that will be able to form health-preserving competencies in children with cerebral palsy are revealed.

Key words: health competence, health technologies, children with cerebral palsy.

Здоров'язбережувальна спрямованість освітнього процесу – важлива вимога Базової програми і самого сучасного життя.

Сьогодні проблеми збереження здоров'я дітей набувають особливої актуальності, оскільки дедалі помітнішою стає тенденція до погіршення його стану. Одним з головних завдань дошкільного закладу є організація освітнього процесу, під час якого не лише зберігатиметься високий рівень

розумової працездатності вихованців, а й зміцнюватиметься їхнє здоров'я. Базова програма приділяє особливу увагу впровадженню в освітньо-виховний процес здоров'язбережувальних технологій, які дають змогу проводити оздоровлення в цікавих різноманітних формах, забезпечують фізичне, соціально-емоційне, духовне, інтелектуальне благополуччя дітей.

Протягом останнього часу проблема збереження здоров'я дітей стала глобальною, і від її розв'язання залежить подальше існування людства в цілому. Чимало досліджень, організованих Національною академією медичних наук України, вказують на те, що серед дітей наразі спостерігається значне зростання функціональних розладів різних органів та систем організму, гострої та хронічної захворюваності, синдрому дезаптації, а також вроджених вад розвитку. Стрімко зростає кількість дітей з інвалідністю, дітей з розладами психіки, емоційної та поведінкової сфери. Високі статистичні показники нагадують про важливість зміцнення здоров'я дітей ще з дитинства.

Формування здоров'язберігаючих компетенцій починається з моменту народження людини й триває все життя. Під цим поняттям слід розуміти характерологічні риси та психофізичні особливості дитини, які сприяють збереженню фізичного, соціального, психічного та духовного здоров'я самої дитини та її оточення. Основним критерієм здоров'язберігаючої компетенції є стан оптимальної відповідності, гармонії між біологічним, психологічним і соціальним у житті і діяльності людини. Відомо, що для збереження й зміцнення здоров'я необхідні рухова активність, повноцінне харчування, баланс правильного режиму активності та відпочинку, сімейне виховання. Навчити дитину вести здоровий спосіб життя і виховувати здоров'язберігаючі компетенції.

Здоров'язбережувальна компетентність є готовністю самостійно вирішувати завдання, пов'язані з підтримкою, зміцненням та збереженням як власного здоров'я, так і здоров'я оточуючих. Водночас здоров'язбережувальною компетентністю вважається комплекс знань, умінь, ставлень та цінностей, спрямованих на збереження та укріплення здоров'я – на уроках та в позашкільній діяльності. Андрющенко Т.К. зазначає, що дітям потрібно дати знання про здоров'я, сформувавши таким чином ціннісне ставлення до здоров'я та створивши умови для вироблення життєвих навичок, які сприяють покращенню здоров'я [1, с. 123]. Все це сформує базис для здоров'язбережувальної компетентності, що в подальшому забезпечить здоровий спосіб життя людини. Більшість науковців розглядають здоров'язбережувальну компетентність як інтегральну динамічну рису особистості, яка проявляється в здатності організувати здоровий спосіб життя та регулювати діяльність, спрямовану на збереження здоров'я; адекватно оцінювати свою поведінку, а також вчинки та погляди оточуючих; зберігати та реалізовувати власні здоров'язберігаючі позиції в різноманітних умовах. Також здоров'язбережувальною компетентністю вважають високий рівень майстерності виконання особистістю здоров'язбережувальної

діяльності, яка характеризується глибоким знаннями щодо збереження та зміцнення здоров'я, можливість вільного володіння здоров'язбережувальною діяльністю та відповідними компетенціями.

Отже, здоров'язбережувальна компетентність - це інтегративна якість особистості, яка включає сукупність знань про людину та її здоров'я; мотиви, які мають екологізберігаючу спрямованість за ставленням до себе та навколишнього світу; спонукає до здорового способу життя; потребу в освоєнні способів збереження свого здоров'я, орієнтованих на самопізнання та самореалізацію. Зазначений вид компетентності – це результат інтеграції еколого-валеологічної та фізкультурної освіти учнів та виявляється у готовності самостійно вирішувати завдання, пов'язані з підтриманням, зміцненням та збереженням власного здоров'я [2, с. 77].

Аналіз досліджень сучасних українських вчених вказує на високу ефективність застосування компетентісного підходу до проблеми формування здоров'язбереження в сучасній системі освіти. Адже саме компетентісний підхід до проблеми здоров'язбереження може забезпечити можливість не тільки надання знань про основні ознаки складників здоров'я, умови його збереження та зміцнення, але й уміння користуватися в житті набутими знаннями, вміннями та навичками. Важливість здоров'я як найвищої загальнолюдської цінності та основного фактора досягнення успіху та благополуччя дає змогу вважати здоров'язбережувальну компетентність ключовою в сучасній системі освіти.

Здоров'язбережувальна компетентність у дітей молодшого шкільного віку з ДЦП зазвичай формується на міжпредметному рівні шляхом оволодіння предметними компетентностями з урахуванням специфіки предметів та пізнавальних можливостей учнів основної школи, а предметна – в результаті засвоєння змісту предметів освітньої галузі та оволодіння учнями відповідними компетентностями.

Для переважної більшості дітей з ДЦП є характерною затримка психічного розвитку по типу так званого психічного інфантилізму, під яким розуміють незрілість емоційно-вольової сфери особистості дитини. Це явище можна пояснити уповільненим формуванням вищих структур мозку (лобові відділи головного мозку), пов'язаних з вольовою діяльністю. В основу психічного інфантилізму покладена дисгармонія дозрівання інтелектуальної та емоційно-вольової сфери при переважній незрілості останньої.

Водночас до психотравмуючих обставин, що впливають на розвиток особистості дитини з ДЦП, належать такі чинники: переживання недобррозичливого ставлення однолітків, надмірної уваги оточуючих; обмеженість міжособистісних відносин у дитячому колективі; емоційна депривація (психічний стан, пов'язаний з неможливістю задовольняти основні життєві потреби); складнощі у процесі навчання, спричинені паралічем, гіперкінезом і порушеннями просторового сприймання. Зазначені

психологічні особливості дітей з ДЦП є вагомою причиною виникнення проблем формування здоров'язберезувальної компетентності.

В умовах шкільного навчального закладу доцільно впроваджувати різноманітні оздоровчі та профілактичні технології інноваційного та здоров'язберезувального характеру. Важливо при цьому враховувати індивідуальні особливості та форму ДЦП у дітей молодшого шкільного віку. Вагоме значення мають оздоровчі технології терапевтичного спрямування: арт-терапія, піскова терапія, ігрова та казкотерапія, сміхотерапія, музична терапія, кольоротерапія тощо. У результаті терапевтичного впливу дитина вчиться розуміти і приймати себе, піклуватись про себе та будувати стосунки з оточуючими та світом на основі вільного вибору.

Узагальнюючи проблему впровадження здоров'язберезувальних технологій та формування здоров'язберезувальної компетентності, варто вказати, з якими чинниками ризику має справу дитина з ДЦП: непродуманість, психологічна безграмотність спілкування вчителя з учнями, надмірна емоційна напруженість (або недостатня забезпеченість навчального процесу позитивними емоціями); надмірні навантаження в умовах класної або позакласної (самостійної) навчальної діяльності школярів, перевищення об'єктивно та суб'єктивно припустимого обсягу навчальних (у тому числі домашніх) завдань; нераціональна організація режиму дня дитини; низький рівень грамотності педагога щодо питань здоров'язбереження; відсутність чіткої системи роботи з учнями, що передбачала б разом із охороною їхнього здоров'я формування в них здоров'язберезувальної компетентності як внутрішнього рушія зміцнення і збереження власного здоров'я не лише в час навчання, а й за його межами як у просторі, а також у подальшому житті дитини.

Ми вважаємо доцільним виокремити наступні педагогічні умови формування здоров'язберезувальної компетентності дітей з ДЦП:

- свідоме засвоєння учнями знань про здоров'я і здоровий спосіб життя;
- включення валеологічних знань до змісту початкової освіти;
- розробку та впровадження в освітній процес інтегрованих факультативів, курсів і тренінгів валеологічного спрямування;
- залучення учнів до позашкільних заходів, що сприяють поглибленню знань про здоровий спосіб життя, розвитку особистого прагнення його дотримуватися;
- використання інтерактивних методів навчання у процесі формування здоров'язберезувальної компетентності.

Нами розроблено рекомендації щодо формування здоров'язберезувальної компетентності дітей молодшого шкільного віку з ДЦП, які мають бути включеними в індивідуальну корекційну програму. Під час навчання вчитель має ознайомити дитину з основними аспектами здорового способу життя, демонструючи позитивні результати та приклади з метою заохочення. Завдання, які ставлять перед собою вчителі у роботі над формуванням в учнів

з ДЦП стійкої мотивації до ведення здорового способу життя, можуть бути вирішеними тільки за умови комплексного використання педагогами різних методів та форм здоров'язбережувальної діяльності в освітньому процесі. Робота педагога спрямована на формування усвідомлення цінності власного здоров'ядитиною, розкриваючи важливість ведення здорового способу життя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрущенко Т. К. Формування здоров'язбережувальної компетентності як соціально-педагогічна проблема / Андрущенко Т. К. // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. 2012. № 7. С. 123-127.
2. Бойченко Т. Навчити головного. Формування здоров'яформувальної та здоров'язбережувальної компетентності учнівської молоді /Т. Бойченко // Профтехосвіта. – 2009. – № 1. – С. 40–43
3. Измалкова О., Колесник К. Формування здоров'язбережувальної поведінки у дитини // Основи здоров'я. – 2012. – № 10. – С. 27-30.

Литвиненко В. Ю.,
старший викладач кафедри теорії
та практики іноземних мов,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини
(м. Умань, Україна)

АТИВІЗАЦІЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ ШЛЯХОМ ВПРОВАДЖЕННЯ АКТИВНИХ ТА ІНТЕРАКТИВНИХ ФОРМ РОБОТИ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Оновлення змісту освіти на сучасному етапі розвитку вітчизняної школи веде до трансформації її технологій, надає їй особистої сформованості.

Нові педагогічні технології, використання яких потребує особистісно орієнтованого підходу, забезпечують діалог з класом, стимулюють особистісне ставлення школярів до роботи. Зокрема, навчання іноземним мовам, яке досягається за рахунок передових методів і технологій, тобто методами активізації пізнавальної діяльності учнів. Великий інтерес викликають наступні методи:

- дискусійний;
- метод рольових ігор;
- метод проектів;
- використання інтерактивних технологій.

Дискусія дає можливість:

- активізувати пізнавальну діяльність учнів;
- сформувати певну культуру мови, вміння вислухати співрозмовника